

Handläggare: Elisabeth Lundeqvist
Socialförvaltningen

Mottagare: Kommunfullmäktige

Handlingsplan för Skinnskattebergs kommuns ANDTS-arbete

Antagen i kommunfullmäktige 26-03-30 §

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INIEDNING _____ FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.

NATIONELL STRATEGI _____ 2

ANDTS I VÄSTMANLAND _____ 3

ARBETE PÅ LOKAL NIVÅ _____ 3

ANDTS I SKINNSKATTEBERG _____ 4

Inledning

ANDTS står för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. I Sverige liksom i andra länder orsakar alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel omfattande folkhälsoproblem som drabbar enskilda individer, familjer och hela samhället. Folkhälsoproblemen innefattar fysisk och psykisk ohälsa, sociala problem och dödsfall. Förutom folkhälsoproblem orsakar ANDTS höga kostnader för samhället. För att förebygga de negativa konsekvenser som ANDTS orsakar har regeringen tagit fram en nationell strategi med mål om hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp. Länsstyrelserna samordnar arbetet i länen och stödjer genomförandet av den nationella ANDTS-politiken på regional och lokal nivå. Det sker bland annat genom kunskapsspridning och stöd till lokala och regionala aktörer. För att omsätta arbetet mot ANDTS i praktiken har Skinnskattebergs kommun tagit fram en lokal handlingsplan. Handlingsplanen bygger på målen i den nationella strategin.

Nationell strategi

2022 tog regeringen fram en samlad nationell strategi vars syfte är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp under perioden 2022 – 2025. De övergripande målen är att minska skadorna av alkohol och spel, motverka narkotika och dopning, samt minska användningen av tobak. Till skillnad från tidigare strategier inkluderas numera även spel om pengar, samt narkotikaklassade läkemedel och andra nikotinprodukter än tobak. Vidare innehåller nuvarande strategi en starkare betoning på jämställdhet, jämlikhet och skydd för barn och unga, samt samverkan mellan myndigheter och andra aktörer. Strategin utgår från en målstruktur som syftar till att underlätta och vägleda arbetet mot de övergripande målen för ANDTS-arbetet. Följande mål är vägledande för arbetet:

Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.

Mål 2 - Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska

Mål 5 – Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.

Mål 6 – Antalet personer som dör och skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.

Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.

ANDTS i Västmanland

Länsstyrelsen samordnar arbetet mot alkohol, narkotika, doping, tobak samt spel om pengar i länet.

Deras uppdrag är bland annat att:

- stödja att den nationella ANDTS-politiken genomförs i länet
- utveckla ett långsiktigt kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete
- utveckla tvärssektoriella insatser i kommuner och regioner
- stödja samarbete på lokal, regional och nationell nivå
- utbildning och kompetensutveckling i länet.

Länsstyrelsen samordnar ett regionalt nätverk för länets kommuner med syfte att sprida kunskap och möjliggöra erfarenhetsutbyte. Andra viktiga aktörer på lokal och regional nivå som Länsstyrelsen samverkar med är polis, tull, regionen, idéburen sektor, näringsliv med flera.

Länsstyrelsen Västmanland har i sin handlingsplan pekat ut fyra av de underliggande målområden i den nationella strategin som viktiga att arbeta med. Dessa målområden är:

Mål 1

Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska

Mål 2

Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

Mål 3

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

Mål 6

Antalet personer som skadas eller dör på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.

Handlingsplanen syftar till att vara vägledande i det fortsatta förebyggande arbetet och en extra drivkraft till valda områden. Målet är att stärka samverkan och effekter av de ANDTS- och brottsförebyggande åtgärder som görs i länet.

Arbete på Lokal nivå

ANDTS är en del av det förebyggande arbete som kommunerna enligt nya socialtjänstlagen (2025:400) ska utföra. Det förebyggande arbetet kan utföras på olika arenor och av olika aktörer och det kan ske på indikerad-, selektiv och universell nivå.

Det förebyggande ANDTS-arbetet har flera likheter med brottsförebyggande arbetet. Exempelvis är det flera av risk- och skyddsfaktorer som är gemensamma inom ANDTS och brottsförebyggande arbete. Risk- och skyddsfaktorer blir ett hjälpmedel för att identifiera faktorer som kan utgöra en ökad risk eller ökat skydd för att en individ eller grupp utvecklar

problematik kopplat till ANDTS. Riskfaktorer är faktorer som ökar risken för att barn och unga utvecklar problematik kopplat till ANDTS. Skyddsfaktorer kan öka barn och ungas möjligheter till en god utveckling även om det finns utmaningar och problem, samt öka förmågan att stå emot påfrestningar och minska effekten av riskfaktorer. Risk- och skyddsfaktorerna återfinns på flera nivåer, strukturell, social och individuell nivå. Faktorerna kan också samspela och påverka varandra.

Exempel på riskfaktorer:

- Att växa upp med föräldrar som har beroendeproblematik eller psykisk ohälsa,
- Låga eller ofullständiga betyg,
- Skolfrånvaro,
- Utsatthet för brott eller våld,
- Mobbning,
- Psykisk ohälsa

Exempel på skyddsfaktorer:

- En bra relation till en eller flera föräldrar/annan viktig vuxen,
- Ekonomisk trygghet,
- Att trivas i och klara skolan,
- En meningsfull fritid,
- Kompisar

ANDTS i Skinskatteberg

Skinskattebergs kommun står inför flera samhällsutmaningar kopplade till ANDTS-området och har behov av att öka samverkan mellan olika aktörer – både inom kommunen och i länet. Det pågår redan arbete kring ANDTS-relaterade frågor men saknas samordning av kommunens arbete, en gemensam handlingsplan för hur kommunen ska arbeta framåt.

Sedan augusti 2024 har teamledaren på individ- och familjeenheten uppdraget som ANDTS-samordnare inom kommunen. ANDTS-samordnaren deltar i regelbundna samverkansmöten ordnade av Länsstyrelsen Västmanland. Vid dessa möten deltar representanter från hälso- och sjukvården och andra kommuner i Västmanland för att inspirera varandra, samt utbyta information i det ANDTS-relaterade arbetet. Under samverkansmötena får samordnarna bland annat ta del av ny kunskap och forskning, information om länsgemensamma kampanjer som exempelvis ”Nykter november” och lokala erfarenheter av det förebyggande arbetet.

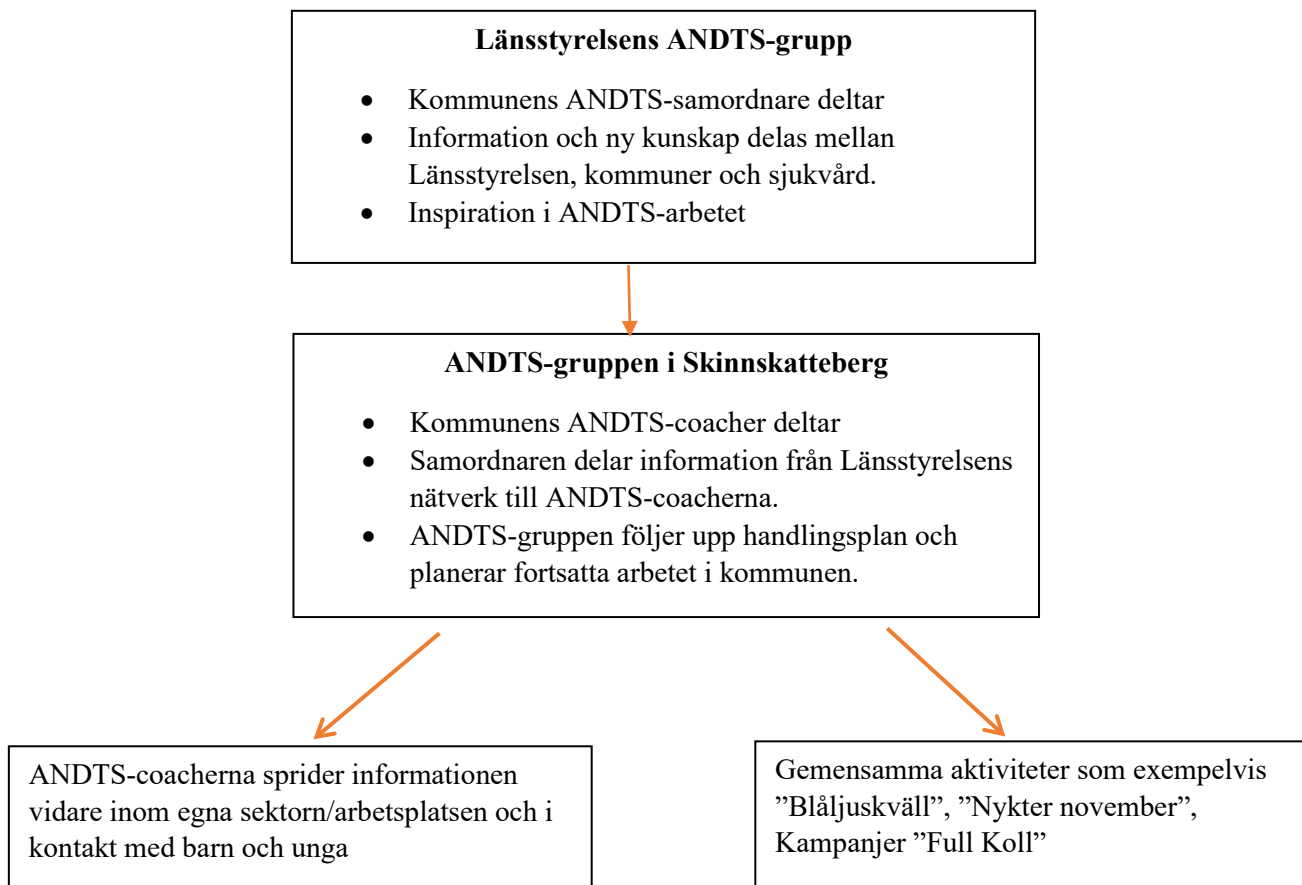
Samordnaren förmedlar informationen till den kommunala ANDTS-gruppen. Gruppen har representanter från flera sektorer, liksom från hälso- och sjukvården. Varje representant har utsetts till ANDTS-coach. Syftet med ANDTS-coacherna är att sprida vidare informationen från samordnaren och Länsstyrelsen, till den egna sektorn och arbetsplatsen. Arbets sättet leder till en effektiv och enkel spridning av informationen och ökar kunskapen i hela kommunen. På sikt blir det aktuellt att utbilda ANDTS-coacherna då det övergripande syftet är att de ska ha spetskompetens inom ANDTS-frågor som användas i kontakten med barn och unga i sina verksamheter.

ANDTS-gruppen har träffats två gånger under våren 2025. Det finns ingen fast planering kring hur ofta gruppen ska träffas, det är behovet som fått styra. Eftersom det inte funnits liknande samordning tidigare har dessa möten också haft som syfte att gemensamt ta fram en plan för hur det förebyggande arbetet med ANDTS ska bedrivas i Skinskatteberg.

Förslaget som ANDTS-gruppen har tagit fram är att arbetet i Skinnskatteberg ska bygga på de målområden som Länsstyrelsen Västmanland har tagit fram. Arbetet är påbörjat och fortsätter att utvecklas. Arbetsgruppen har tagit fram förslag till handlingsplan för arbetet. Syftet är att samordna gemensamma resurser och samverka för att arbeta effektivare och förebyggande på flera nivåer, arenor och via olika aktörer samt att förenkla informationsspridningen till varandra och medborgarna i Skinnskatteberg. Handlingsplanen behöver uppdateras, och eventuellt revideras, årligen.

Gruppen har också tagit fram ett årshjul med aktiviteter kopplade till ANDTS-arbetet för att ha en översikt av olika aktiviteter och tema-dagar. Årshjulet baseras i stort på Länsstyrelsens framtagna årshjul.

Processkarta ANDTS

Bilaga 1.

Mål 1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel om pengar ska minska.

Prioriterade insatsområden	Aktörer	Insatser	Indikator
Tillsynen av alkohol samt tobak- och nikotinprodukter bör ökas	Inspektörer miljö och bygg Samtliga	Kontrollköp Tips till inspektörer/handläggare om aktörer som ej följer reglemente.	Kontrollköp minst en gång/år av inspektör. Inspektören har uppdaterat kommunens hemsida med information om hur man bör gå till väga för att tipsa vid misstanke om aktör som ej följer reglemente.
Samverkan mellan samverkanspartners av betydelse för ANDTS-arbetet bör utvecklas	Samtliga Samtliga	Öka samverkan mellan sektorer i kommunen Öka samverkan	Antalet aktiva samverkansaktörer som deltar i ANDTS-nätverket inom kommunen kommer öka från nuvarande sju aktörer. ANDTS-gruppen träffas minst två gånger /år.
Kunskap/utbildning i förebyggande ANDTS-arbete	ANDTS-samordnare ANDTS-samordnare Samtliga	Utskick av information, samt utskick med info om kompetenstillfällen Utbildning till ANDTS-coacher Fördjupningsdagar enligt årshjul. Exempelvis ”Nykter november”.	ANDTS-samordnare skickar ut information till respektive sektors representant som sprider vidare i sektorn. ANDTS-samordnare har tagit fram förslag (kostnad och tillfälle) på utbildning för att bli ANDTS-coach under året. ANDTS-samordnaren har undersökt möjlighet att söka finansiering för utbildningen. Samtliga ANDTS-coacher har genomfört minst en aktivitet på arbetsplatsen som syftar till att öka kunskapen inom ANDTS hos medarbetare.

Kulturriket i Bergslagen IFO	ANDTS på schemat	ANDTS-samordnare har informerat och tillfrågat skolan om att implementera ANDTS på schemat.
---------------------------------	------------------	---

Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, medel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar

Prioriterade insatsområden	Aktörer	Insatser	Indikator
Insatserna till blivande föräldrar bör stärkas	IFO	Undersöka möjligheterna till samverkan med BVC/MVC för informationsspridning	IFO har tillfrågat MVC/BVC om samverkan kring blivande föräldrar.
Tobaksförebyggande	Samtliga	Fördjupningsdagar enligt årshjul. Exempelvis "Tobaksfria veckan"	Genomfört minst en fördjupningsdag/"temadag" under året, med koppling till mål 2.

Mål 3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.

Prioriterade insatsområden	Aktörer	Insatser	Indikator
Att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa	Samtliga	Informationskampanjer enligt årshjul	Minst fyra genomförda kommungemensamma informationskampanjer/utskick under året.
Det förebyggande arbetet mot narkotika bör stärkas	ANDTS-samordnare Skolan	Uppsökande ANDTS på schemat	ANDTS-samordnare har tillfrågat allaktivitetshuset Sture om att få informera barn och unga om negativa effekter av narkotika och information om stöd som finns, vid minst ett tillfälle. Skolchefen har tillfrågats om att införa ANDTS på schemat.
Förebyggande arbete mot dopning	IFO	Certifierade gym. Exempelvis 100 % ren.	ANDTS-samordnare har tillfrågat ansvariga på gym om deltagande/certifiering.
Användningen av lustgas i	ANDTS-samordnare	Informationsspridning/utskick	ANDTS-samordnare har skickat ut minst ett erbjudande om kunskapshöjande

berusningssyfte bör motverkas		Åker på utbildningstillfällen som erbjuds, exempelvis via regionen eller Länsstyrelsen	utbildning om lustgas till ANDTS-gruppen.
-------------------------------	--	--	---

Mål 6. Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.

Prioriterade insatsområden	Aktörer	Insatser	Indikatorer
Antalet döda och skadade i trafiken på grund av alkohol och andra droger bör minska	IFO	Undersöka möjligheterna till samverkan med polisen enligt SMADIT	IFO har tillfrågat polis om att delta/samarbeta enligt SMADIT.
Kunskap om sambandet mellan alkohol och cancer bör öka	Samtliga	Deltagande i "Nykter november" och användande av tillhörande information och bordspratere.	<p>En gång per år deltar sektorerna i "nykter november" med tillhörande material.</p> <p>Minst en gång per år använda sig av materialet "Nykter november" på APT.</p> <p>Minst en utomstående arbetsplats (som inte tillhör kommunens verksamhet) deltar i "Nykter november" och använder materialet.</p>

Bilaga 2

